

Imienia Juliana Tuwima

Szlak im. Juliana Tuwima oznakowany jest kolorem niebieskim i liczy 43 km. Prowadzi przez okolice, związane z młodością poety, który spędzał wakacje i tworzył w miejscowościach na terenie obecnego powiatu tomaszowskiego. Prowadzi z Tomaszowa Mazowieckiego do Zakościa. W Tomaszowie warto zwiedzić Skansen Rzeki Pilicy. Przeniesiono do niego m.in. zabytkowy młyn wodny, stację kolejową z Czarnocina i carski szalet ze Spały. Zgromadzono tu też ciekawą kolekcję łodzi, kajaków i militariów. W pobliżu znajduje się rezerwat krajobrazowy *Niebieskie Źródła*. W Konewce godne uwagi są niemieckie bunkry z czasów II wojny światowej (największy ma 380 m długości). Godny uwagi jest też rezerwat *Konewka*, chroniący dąbrowę świetlistą w wieku 160-260 lat. Dwie wioski na szlaku Królowa Wola i Zakościele słyną z kultywowania tradycji folkloru i wyrobów rękodzieła ludowego. W Zakościelu mieszkańcy tworzą m.in. wycinanki, rzeźby w drewnie, tkaniny i stroje ludowe. Szczególne miejsce na szlaku zajmuje Inowódz z romańskim kościołem św. Idziego.

Łódzkie - turystyka rowerowa

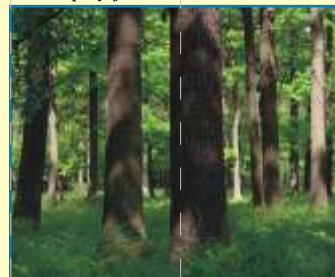
Kamienica w Tomaszowie Mazowieckim

Rezerwat NIEBIESKIE ŹRÓDŁA

Ekspozycja w bunkrach w Konewce

Rezerwat KONEWKA

TOMASZÓW MAZOWIECKI

Od XVIII w. miejscowość była własnością rodziny Ostrowskich, za sprawą których po 1815 r. rozwinął się tu przemysł tkacki. Prawa miejskie otrzymał w 1830 r. W 1895 r. doprowadzono linię kolejową. We wrześniu 1939 r. toczyły się tu walki obronne. Działały też oddziały partyzanckie, m.in. oddział Hubala, który zginął w pobliskim Anielinie. Warto zobaczyć: klasycystyczny Pałac Ostrowskich z 1812 r. (od 1927 r. jest siedzibą Muzeum; bazylikowy, neorenesansowy kościół pw. św. Antoniego Paderewskiego (1862-64 r.), wewnątrz którego znajdują się dwa cenne obrazy W. Gersona; drewniany kościół pw. św. Tomasz (1784-87 r.); ewangelicki kościół Chrystusa Zbawiciela (z XIX w.) w stylu neogotyckim; kościół ewangelicki św. Trójcy (1824-39 r.) w stylu klasycystycznym oraz dawne jatki miejskie wybudowane w stylu klasycystycznym.

REZERWAT GAĆ SPALSKA

Chroni tereny bagienne, drzewostany olsowe i sosnowe, a także stanowiska rosiczki pośredniej, wawrzynka wilczytoko, żurawiny, bagna zwyczajnego, welnianki, grązela i nenufarów oraz Zeremia bobrów.

KONEWKA

Miejscowość letniskowa. Z czasów II wojny światowej pozostały poniemieckie, betonowe bunkry, do których doprowadzono linię kolejową. Największy z bunkrów ma 380 m długości. Są udostępniane do zwiedzania.

KRÓLOWA WOLA

Słynne z kultywowania folkloru opoczyńskiego i rawskiego. Aktywnie działają tu Koła Gospodyń Wiejskich. We wsi znajduje się Szkoła Podstawowa im. Prez. Mościckiego oraz Dom Ludowy, którego fundatorem był prezydent Mościcki. Obecnie jest on siedzibą biblioteki, czytelnicy oraz różnych organizacji.

INOWÓDZ - str. 143

ZAKOŚCIELE

Miejscowość letniskowa. Słynne z bogatych tradycji rękodzieła ludowego. Mieszkańcy wsi tworzą między innymi wycinanki, rzeźby w drewnie, tkaniny i stroje ludowe.

Tomaszów Maz.

2,5 km

Skrzyżowanie z drogą nr 48

3,5 km

Jabłoń

1,5 km

Nowy Glinnik

3,5 km

Rez. Gać

1,5 km

Królowa Wola

2,5 km

Kolonijka

3,5 km

Inowódz

(skrzyżowanie z drogą nr 726)

2,0 km

Zakościele

Hotel MOŚCICKI ****, Spała, ul. Nadpiliczna 2, tel. 44 726 41 00, www.hotelmoscicki.pl
 Hotel PREZYDENT ***, Spała, ul. Hubala 15, tel. 44 710 13 22, www.prezydenthotel.pl
 Schronisko młodzieżowe GRANAMAR (kat. II), ul. Wojciechowskiego 12, tel. 44 710 13 31
 Ośrodek Przygotowań Olimpijskich, Spała, tel. 44 724 23 46, www.cosspala.com.pl
 Ośrodek ZACISZE, Spała, tel. 44 724 23 56, www.zaciszze-spala.naturatour.pl
 Fundusz Wczasów Pracowniczych, Spała, tel. 44 710 13 12, www.fwp.spala.com.pl
 Willa JELONEK, Spała, tel. 22 646 44 45, 604 740 492, www.jelonek.spala.pl
 DWÓR CARSKI, Spała, ul. Nadpiliczna 3, tel. 44 710 05 11, www.dworcarski.pl
 REZYDENCJA SPALSKA, Spała, tel. 44 710 15 75, www.rezydencjaspalska.pl
 CARSKA ORANŻERIA - SPALSKIE POKOJE GOŚCINNE, Spała, ul. Hubala 5, ul. Wojciechowskiego 15, tel. 44 710 16 60, www.oranzeria.spala.info.pl
 Apartament RYS, Spała, ul. Wojciechowskiego 6, tel. 42 227 91 17, www.rys.spala.pl
 DOM OSTOJA, Spała, ul. Piłsudskiego 6/10, tel. 512 268 354, www.spala.diecezja.lowicz.pl
 Gospodarstwa agroturystyczne:
 - U. Stachowska, ul. Krokusowa 15, Fryszerka, tel. 0 507 743 143
 - W. Burchart, Konewka 17, tel. 710-13-45, 0 608 395 671
 - D. Kielczewska, ul. Św. Idziego 12, Inowódz tel. 44 710 11 80, 605 552 110
 - KOŃSKA ZAGRODA, Królowa Wola 196, tel. 44 723 04 03, www.konskazagroda.prv.pl
 - W. i M. Zak, Poświętne 2, tel. 44 710 11 95, 501 615 499
 - NOCLEGI ZAJAZD, Spała, ul. Leśników 2, tel. 44 710 61 60, 607 262 176
 - B. Monik, Zakościele, 54, tel. 44 710 18 51, 603 464 778
 - A. Płoszyńska, NOWY DWÓR, Zakościele 67, tel. 44 710 11 92, www.nowy-dwor.emeteor.pl

Cudownych Obrazów

Szlak *Cudownych Obrazów* oznakowany kolorem czarnym, liczy 36 km. Prowadzi dawnymi trasami pielgrzymek z sanktuarium w Studziannej-Poświętnem przez Inowłódz do klasztoru franciszkanów w Smardzewicach. Historia sanktuarium w Studziannej-Poświętnem rozpoczęła się od objawienia Matki Boskiej na obrazie w 1664 r. Sława cudownego obrazu przyciągała pielgrzymów nawet z Witebska i Kijowa. Sanktuarium opiekują się o.o. Filipini. W sylwestra 1939 r. na nabożeństwo przybył do kościoła major Hubal z całym swym oddziałem. Ks. Ludwik Mucha został kapelanem partyzantów. Smardzewice były miejscem objawienia się św. Anny z Jezusem i Najświętszą Maryją Panną. Na trasie warto także zwiedzić szaniec Hubala w Anielinie i młyn wodny we Fryszercze.

Łódzkie - turystyka rowerowa

Kościół w Inowłodzu

Dawna synagoga w Inowłodzu

Szaniec Hubala w Anielinie

Klasztor w Poświętnem

SMARDZEWICE str. 149 WAWAŁ

Na pd. skraju wsi znajduje się tzw. "przepaść" miejsce, gdzie wody okresowo płynącej rzeki giną pod ziemią w szczelinach wapieni jurajskich, tworzący poziom wodonośny zasilający *Niebieskie Źródła*. W sąsiedztwie wsi znajduje się duża kopalnia piasku kwarcowego używanego w przemyśle szklarskim.

SPAŁA - str. 147 KRÓLOWA WOLA - str. 141

INOWŁÓDZ

Od połowy XIV w. do 1870 r. posiadał prawa miejskie. Zabytkiem jest romański kościół św. Łdziego, położony na wysokiej skarpcie doliny Pilicy, ufundowany w 1086 r. przez Wł. Hermana. Świątynia została zniszczona w czasie I wojny światowej - zrekonstruowano ją w 1936-38 r. Nad Pilicą znajdują się ruiny średniowiecznego zamku zbudowanego w XIV w. Inicjatorem budowy był król Kazimierz Wielki. We wsi kościół parafialny św. Michała Archanioła z 1520 r., przebudowany w stylu neogotyckim w 2. poł. XIX w. oraz dawna bożnica z poł. XIX w.

ANIELIN

Osada leśna założona w XIX w. Stoi tu pomnik w kształcie krzyża *Virtuti Militari*, upamiętniający miejsce śmierci mjr H. Dobrzańskiego - *Hubala*.

POŚWIĘTNE

Zespół klasztorny oo. Filipinów - perła architektury barokowej, słynący z cudownego obrazu Matki Boskiej Studziańskiej zwanej też Świętorodziną. Początki klasztoru sięgają 1673-74 r., kiedy to ówczesni właściciele wsi Zofia Anna Staroleska i jej brat Stanisław Zbąski wzniesli drewniany kościół i klasztor, do którego sprowadzono członków Oratorium św. Filipa Neri. W 1688-1724 r. wzniesiono nowy barokowy kościół na planie krzyża, a w 2. poł. XVIII w. na wschód od kościoła nowy, również barokowy budynek klasztoru. Studzianna jest ważnym miejscem kultu maryjnego. W 1968 r. dokonano koronacji obrazu Matki Boskiej Studziańskiej, a w 1974 r. tutejszy kościół podniesiono do rangi bazyliki mniejszej. Na wzgórzu, oprócz zespołu klasztorowego znajduje się także przykościelny cmentarz, na którym stoi kościół cmentarny z 1696-99 r. i XVIII-wieczna kostnica. Ponadto znajduje się tu kaplica wzniesiona ok. 1730 r. oraz kapliczka z poł. XIX w.

Hotel MAZOWIECKI ***, Tomaszów Mazowiecki, ul. Św. Antoniego 19, tel. 44 724 64 01, www.hotel-mazowiecki.pl

Ośrodek Sportu i Rekreacji, Tomaszów Mazowiecki, ul. PCK 2/4, tel. 44 734 61 65, www.osir.tomaszow.pl

Ośrodek PRYZYTAŃ, Tomaszów Mazowiecki, ul. PCK 2/4, tel. 44 724 26 21, www.przystan.net

ALABASTRO, Tomaszów Mazowiecki, ul. Dzieci Polskich 6/8, tel. 44 723 64 34, www.alabastro.com.pl

Noclegi LECHIA, Tomaszów Mazowiecki, ul. Nowowiejska 9/27, tel. 44 724 63 93

Usługi noclegowe Grażyna Wella, ul. Żurawia 21, tel. 44 734 28 40, 504 186 257

Ośrodek KOLPORTER, Smardzewice, ul. Klonowa 14, tel. 44 710 86 81, www.smardzewice.kolporter.com.pl

Ośrodek MOŁO, Smardzewice, ul. Klonowa 16, tel. 44 726 40 00, www.osrodekmoło.pl

Gospodarstwa agroturystyczne:
- D. Głowa, ul. Wczasowa 41, Tresta, tel. 44 710 86 15
- W. Głowa, ul. Wczasowa 41, Tresta, tel. 44 710 86 15, 608 177 918
- G. Głowa, ul. Wczasowa 34, Tresta, tel. 44 734 05 81
- E. Ksył, ul. Iłki 97, Swolszewice Małe, tel. 44 724 62 67, 507 772 525

więcej noclegów na str. 145

Smardzewice
(węzeł szlaków)

5,0 km

Wawał

1,5 km

Michałów
(przejazd przez
tory kolejowe)

4,0 km

Cieblowice
Małe
(węzeł szlaków)

3,5 km

Spała
(skrzyżowanie
z drogą nr 48)

4,5 km

Królowa
Wola
(skrzyżowanie)

6,0 km

Głina
(węzeł szlaków)

4,5 km

Inowłódz

2,0 km

Fryszerca
(skrzyżowanie
z drogą nr 726)

5,0 km

Kozłowiec

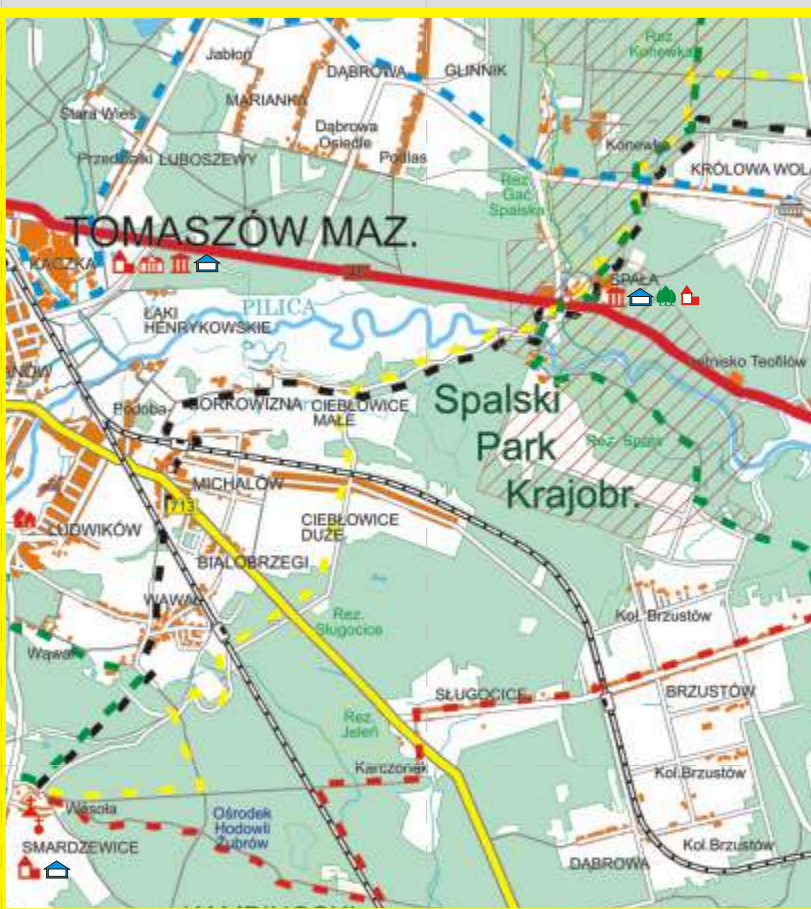
8,5 km

Poświętne
(węzeł szlaków)

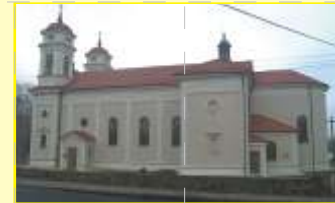
Carskich Łowów Droga Do Żubrów

Szlak Szlakiem carskich łowów oznakowany jest na żółto i liczy 30 km. Prowadzi ze Smardzewic do Rzeczyca przez miejsca, związane z pobytom i polowaniami cara Aleksandra III, a później Mikołaja II. Rosyjscy carowie mieli w Spale rezydencję myśliwską. Na szlaku zobaczyć można stację kolejową w Jeleniu, schrony kolejowe z czasów II wojny światowej w Konewce, carski zespół rezydencjalny w Spale (w pobliżu stoi pomnik żubra, a także grób ulubionego pieska Mikołaja II), leśniczówkę w Glinie, rezerwat Żądłowice oraz zabytkową karczmę w Rzeczyca.

Szlak Droga do żubrów oznakowany jest kolorem czerwonym i ma 20 km. Wiedzie ze Smardzewic do Inowłódza poprzez Ośrodek Hodowli Żubrów w Książu.

Łódzkie - turystyka rowerowa

Kościół w Rzeczyca

Pomnik żubra w Spale

Rezerwat SPALA

Rezerwat SŁUGOCICE

Ośrodek hodowli żubrów w Książu

SZLAK CARSKICH ŁOWÓW RZECZYCA

Neorenesansowy kościół pw. św. Katarzyny, z XIX w. Wewnątrz świątyni cenny obraz sztuki weneckiej przedstawiający Świętą Rodzinę pochodzący ze starszego kościoła. Przetwała również dawna karczma ze stylowym wystrojem oraz park podworski, założony prawdopodobnie w 2. poł. XVIII w. Jest to dobrze utrzymany park w stylu krajobrazowym, w którym uwagę zwracają stare okazy wiązów. Rzeczyca jest znanym ośrodkiem folklorystycznym. Stąd pochodzą wyroby sztuki ludowej w postaci tkanin, strojów, wycinanek i kowalstwa artystycznego. We wsi działa zespół artystyczny.

GLINA - str. 143

REZERWAT KONEWKA

Ochroną objęto tu świetlistą dąbrowę (w wieku 160-260 lat). W ruinie zobaczyć można jaskier wielokwiatowy, pięciornik biały, sierpnik barwiarSKI, dzwonek brzoskwiniolistny, dziurawiec skałolistny.

SPAŁA - str. 147

REZERWAT SPAŁA

Rezerwat leśny chroniący prastare dęby i graby, 200-letnie sosny i wiele innych gatunków drzew, tworzących razem rzadki już obraz lasów Puszczy Pilickiej. W rezerwacie występują nadrzeczne zarośla i lasy łęgowe, a na terenie nadzalewowej zespółu grądu. Osobliwością jest drzewostan jodłowy na granicy zasięgu występowania.

REZERWAT SŁUGOCICE

Rezerwat florystyczny, w którym ochronie podlega żywiec dziewięciolistny - roślina góriska. Roślinę tę można zauważyć tylko wczesną wiosną (w kwietniu), gdy kwitnie biało-seledynowymi kwiatami.

DROGA DO ŻUBRÓW SMARDZEWICE - str. 149

KSIAŻ - Ośrodek Hodowli Żubrów

Początkiem ośrodka był zwierzynek utworzony w 1934 r. z inicjatywy prezydenta Rzeczypospolitej Ignacego Mościckiego. Przebywa tu około 20 żubrów z linii białowieskiej.

REZERWAT JELEŃ

Rezerwat leśny chroniący wielogatunkowe drzewostany z udziałem jodły na północnej granicy jej zasięgu w Puszczy Pilickiej. Zachował się tu prawdziwie puszczański krajobraz boru sosnowego i świerkowo-jodłowego, olsy i grądy, wśród nich podmokłe polany porośnięte turzycami.

INOWŁÓDZ - str. 143

Gospodarstwa agroturystyczne: (więcej noclegów na str. 143)

- Plucińska, Smardzewice, ul. Zacisze 28, tel. 44 724 65 89, 516 190 459
- W. J. Wojtaszek, Karolinów, ul. Główna 133, tel. 697 981 077, www.karolinow.za.pl
- J. Wójcicy, ul. Wczasowa 25, Tresta, tel. 44 734 03 79
- J. T. Król, ul. Piliczna 16, Smardzewice, tel. 44 726 04 39
- Sokoli Dwór, ul. Główna 227, Smardzewice, tel. 44 710 86 05, 605 606 608
- Agropensjonat, ul. Stoczek 3, Smardzewice, tel. 44 719 03 99, 44 710 85 54
- Chatka Pod Brzozą, ul. Zacisze 1 a, Smardzewice, tel. 601 234 334
- Artur Iwanicki, ul. Wczasowa 84, Tresta, tel. 44 710 85 15, 510 675 684

Rzeczyca (centrum)

5,5 km

Glina (węzeł szlaków)

5,0 km

Rez. Konewka 1,0 km
Królowa Wola

4,5 km

Spała (skrzyżowanie z drogą nr 48)

3,5 km

Ciebowice Małe 1,5 km

Ciebowice Duże 2,5 km

Skrzyżowanie z drogą nr 713 1,0 km

Rez. Jeleń (przejazd przez tory kolejowe)

3,5 km

Carska Droga (skrzyżowanie)

3,0 km

Smardzewice

Smardzewice 3,0 km

Carska Droga 3,0 km

Przejazd przez tory kolejowe

4,0 km

Slugocice (skrzyżowanie z drogą nr 713)

3,0 km

Brzustów (przejazd przez tory kolejowe)

3,5 km

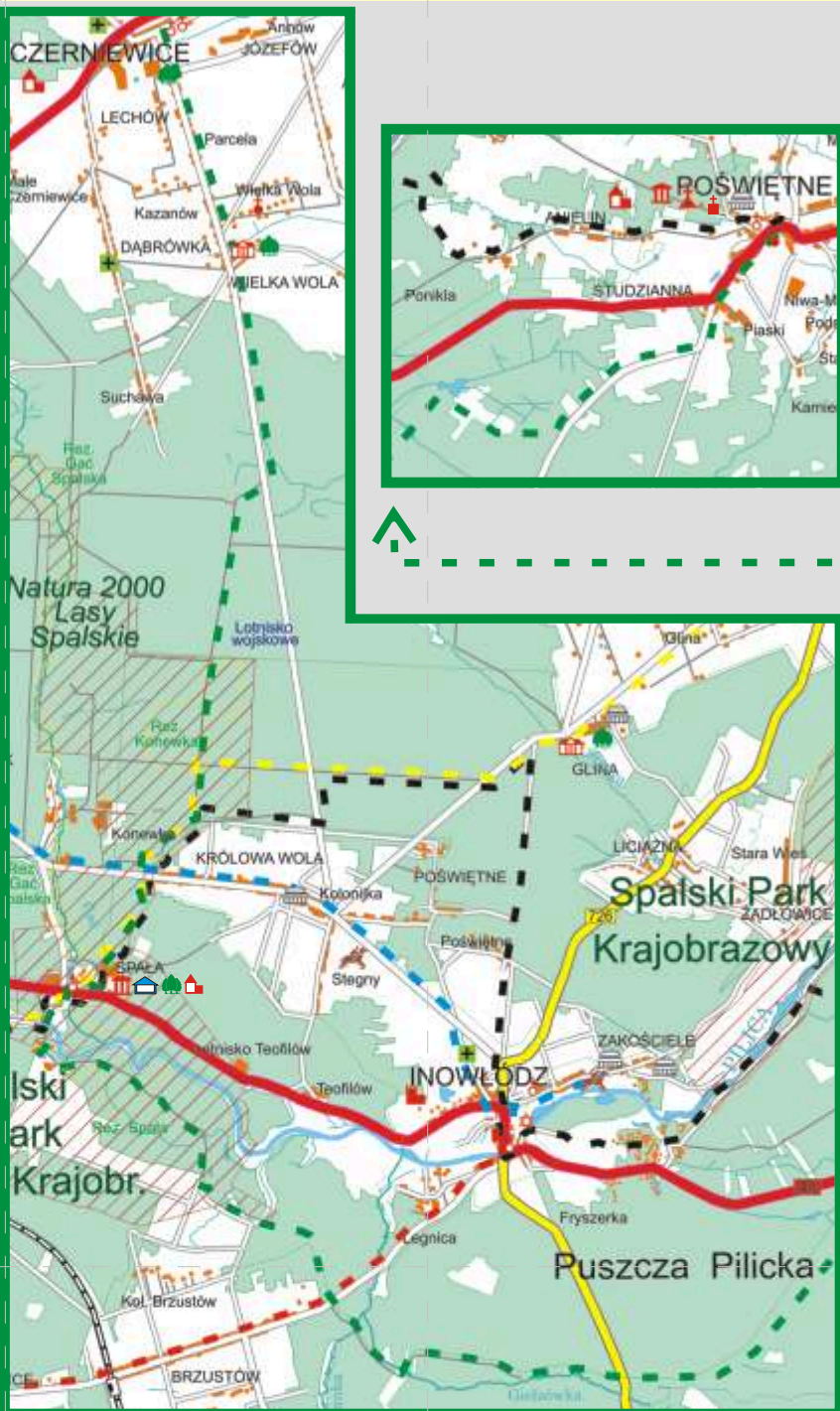
Skrzyżowanie szlaków

3,0 km

Inowłódz (skrzyżowanie z drogą 726)

Trakt przez Puszcę Pilicką

Szlak *Trakt przez Puszcę Pilicką* oznakowany jest kolorem zielonym i liczy 40 km. Prowadzi z Czerniewic do Studziannej-Poświętnego przez ostępy Puszczy Pilickiej. Godne uwagi są wyjątkowo czyste strumienie i stare leśniczówki. Warto też zwiedzić śródleśny staw *Szczurek*, rezerwat dąbrowy świetlistej i hitlerowskie bunkry kolejowe z czasów II wojny światowej w Konewce długości ponad 300 m, pomnik żubra i budynki carskiej rezydencji myśliwskiej w Spale, dolinę rzeki Gielzówki, dawną leśniczówkę w Ceteniu oraz sanktuarium maryjne i aleję jabłoniową w Studziannej-Poświętnem.

Łódzkie - turystyka rowerowa

Kościół w Czerniewcach

Zabudowa Spaly

Kościół w Spale

Dolina Pilicy

Puszcza Pilicka

CZERNIEWICE

Leżą przy dawnym trakcie z Małopolski na Mazowsze. Na uwagę zasługuje drewniana kościół parafialny pw. św. Małgorzaty, z XVIII w., stojąca obok świątyni drewniana dzwonnica z 2. poł. XVIII w. oraz zbiorowa mogiła powstańców z 1863 r. na miejscowym cmentarzu parafialnym.

SPAŁA

Miejscowość wypoczynkowa u ujścia rzeki Gać do Pilicy. Odbывwały się tu polowania, w których uczestniczyli królowie polscy - m.in. Władysław Jagiełło i Kazimierz Jagiellończyk - a później carowie rosyjscy. W 1886 r. wybudowano pałac myśliwski dla cara Aleksandra III a część lasu zamieniono na zwierzyńiec. Wtedy też symbolem i herbem Spaly stał się żeliwny posąg żubra. W latach międzywojennych Spala stała się letnią rezydencją prezydentów Stanisława Wojciechowskiego i Ignacego Mościckiego. Założono i urządzono tu wielki park z bogatym i oryginalnym drzewostanem. Zabytek stanowi modrzewiowy kościół pw. Matki Boskiej Królowej Polski wybudowany w 1923 r. na polecenie prezydenta Stanisława Wojciechowskiego, w stylu podhalańskim. Warto zobaczyć murowany dom Rogacz, murowaną wieżę cisień z pocz. XX w., zabytkowy most na rzece Pilicy na drodze ze Spaly do Ciebłowic oraz budynki osady pałacowej, w tym resztki pałacu. Z okazji 50-lecia Armii Krajowej wybudowano przy istniejącym kościele - kościół polowy.

SPALSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Utworzono go w 1995 r. W celu ochrony doliny rzeki Pilicy wraz z najbardziej cennymi przyrodniczo terenami przyległymi. Jego pow. wynosi 13 110 ha, a otuliny 24 134 ha. Najbardziej atrakcyjny krajobrazowo fragment doliny to przelomowy odcinek rzeki w okolicach Inowłodza. W rozległej dolinie Pilicy występują mozaikowo: łąki, resztki starych drzewostanów, wrzosowiska murawy piaszkowe, turzycowiska i trzcinowiska. Na terenie SPK dominują lasy sosnowe w różnym wieku, ale spotyka się również lasy mieszane i liściaste: olsy, grądy, świetliste dąbrowy oraz łęgi olszowo - jesionowe. Najciekawsze przyrodniczo lasy ze starymi drzewostanami występują w okolicach Spaly, Konewki, Luciążnej, Ządlowic i Smardzewic. Na terenie SPK licznie występują ptaki - stwierdzono ok. 205 gatunków, w tym 140 mających tu swoje lęgowiska. Prawie wszystkie ptaki bądź to podlegają ochronie bądź też są ptakami łownymi. Na terenie Spalskiego Parku Krajobrazowego i jego otuliny utworzono jak dotąd 5 rezerwatów przyrody. Interesującym miejscem jest Ośrodek Hodowli Żubrów w Książu k. Smardzewic, znajdujący się od 1976 r. pod zarządem Kampinoskiego Parku Narodowego.

POŚWIĘTNE - str. 143

Czerniewice (centrum)
3,5 km

Wielka Wola (centrum)
3,0 km

Skrzyżowanie
4,0 km

Rez. Konewka
1,0 km

Królowa Wola
4,5 km

Spala (skrzyżowanie z drogą nr 48)

6,5 km

Skrzyżowanie szlaków
4,5 km

Skrzyżowanie z drogą nr 726

10,0 km

Poświętne (węzeł szlaków)

Gospodarstwo agroturystyczne

- A. Płoszyńska, NOWY DWÓR, Zakościele 67, tel. 44 710 11 92, 608 636 712

NOTATKI:

.....

Imienia Zygmunta Goliata

Szlak rowerowy im. Zygmunta Goliata ma długość 70 km i znakowany jest kolorem zielonym. Tworzy pętlę wokół Zbiornika Sulejowskiego. Prowadzi m.in. przez Swolszewice Duże i Małe, Zagórzycze, Tomaszów Mazowiecki, Smardzewice, Treść Rządową, Karolinów, Marzęcin, Podklasztorze, Sulejów, Włodzimierzów, Przyglów, Barkowice, Lubiaszów i Bronisławów. Na trasie szlaku leżą m.in. Skansen Rzeki Pilicy, Groty Nadgórzyckie, rezerwat *Niebieskie Źródła*, zapora Zbiornika Sulejowskiego, opactwo cystersów w Sulejowie oraz rezerwat *Lubiaszów*. Cysterskie opactwo w Podklasztorzu to jeden z najcenniejszych polskich zabytków. W nienaruszonym układzie architektonicznym zachował się kościół św. Tomasza Kantuarijskiego, konsekrowany w 1232 r. We wschodnim skrzydle klasztoru można podziwiać późnoromański kapitularz i gotyckie krużganki. Opactwo przestało istnieć w 1819 r. Cystersi odzyskali je dopiero w 1986 r. W 1990 r. rozpoczęła się renowacja zabytku. Rezerwat *Niebieskie Źródła* to od wielu lat wielka atrakcja turystyczna regionu. Woda zawdzięcza niecodzienną barwę działaniu rozproszonego światła słonecznego. Nigdy nie zamarza. Rezerwat został włączony do sieci Natura 2000.

Do szlaku Goliata prowadzą trzy trasy dojazdowe i jedna ścieżka boczna, która umożliwia zwiedzanie rezerwatu *Gaik*. Szlak liczy 10,5 km i prowadzi z miejscowości Karolinów do Zarzęcina Małego. Szlak łącznikowy Wolbórz-Lubiaszów, znakowany kolorem czarny, liczy 11 km, natomiast szlak Wolbórz-Leonów (Kielbikowa Strzecha) ma długość 10 km. W Wolborzu stanowiącym kolebkę reformatora Andrzeja Frycza Modrzewskiego atrakcją stanowi barokowy pałac Biskupi z 1768-73 r. Na łączniku o długości 11 km z Piotrkowa Tryb. do Barkowic Mokrych warto zwrócić uwagę na zbiornik zaporowy Bugaj na rzece Wierzeje, będącą lewym dopływem strawy.

Wycieczkę z Tomaszowa Mazowieckiego do Spały można również odbyć ciągiem pieszo-rowerowym (ścieżka rowerowa) o długości 11 km, prowadzącym wzdłuż drogi krajowej nr 48.

Łódzkie - turystyka rowerowa

Zbiornik Sulejowski

Przejazd po tamie zapory

Skansen Rzeki Pilicy

Wschodnie piaskowca w Nagórzycach

Rezerwat GAIK

JEZIORO SULEJOWSKIE

Powstało w 1969-74 r. na skutek przegrodzenia doliny Pilicy zapora w Smardzewicach (długość 1200 m, szerokość 10 m, wys. 16 m). Akwen ma 24,5 km² powierzchni, 15 km długości oraz szerokości do 3,5 km. Powstanie jego miało na celu zapewnienie wody pitnej dla Łodzi i Tomaszowa Mazowieckiego. Oprócz funkcji energetycznej, retencyjnej i energetycznej zbiornik służy jako miejsce rekreacji i uprawiania sportów wodnych.

NAGÓRZYCZE

Groty to dawne wyrobiska skalne piasku kwarcowego z XVII w. Według legendy w tajemniczych grotach ukrywał się okrutny zbroj Magedaj.

TOMASZÓW MAZOWIECKI - str. 141

SKANSEN RZEKI PILICY

Muzeum na wolnym powietrzu, mające na celu popularyzowanie dziedzictwa przyrodniczego, historycznego i kulturowego rzeki Pilicy. Przeniesiono tu zabytkowy młyn wodny oraz stację kolejową z Czarnocina i carski szalet ze Spały. W skansenie zobaczymy kolekcję łodzi i kajaków, bogate zbiory biblioteczne poświęcone dolinie rzeki regionowi Nadpilicza. Na uwagę zasługują także militaria z okresu II wojny światowej - transporter wraz z odtworzonym wyposażeniem oraz ciągnik artyleryjski wyciągnięte z dna Pilicy.

REZERWAT NIEBIESKIE ŹRÓDŁA

Rezerwat krajobrazowy chroniący naturalne wywierzyska kolorowe o niespotykanej niebiesko-zielonej barwie. Kolor wody jest efektem rozproszonego światła słonecznego. Ponadto rezerwat jest ostoją wielu gatunków ptaków.

SMARDZEWICE

Warto zobaczyć pofranciszkański zespół klasztorny z poł. XVII w., na który składają się: klasztor, obecnie plebania, barokowy kościół św. Anny, wzniesiony w latach 1683-99, dzwonnica i kaplica. Jest to miejsce pielgrzymek, ludzie modlą się do słynącego łaskami obrazu św. Anny.

KAROLINÓW - ZARZĘCIN MAŁY REZERWAT TWARDA

Rezerwat leśny obejmujący ochroną fragmenty wielogatunkowych lasów grądowych i borów mieszanych dębowo-jodłowych z interesującą florą. Dokumentuje naturalne stanowisko jodły przy pn. granicy zasięgu geograficznego.

REZERWAT GAIK

Rezerwat leśny. Chroni różnorodne postacie, charakterystyczne dla dorzecza Pilicy, zespołu grądu kontynentalnego, tj. podzespół: grądu niskiego. Rosnące tu 200-letnie drzewostany dębowe należą do najstarszych w Sulejowskim Parku Krajobrazowym. Gnieździ się tu ok. 50 gatunków ptaków, w tym m.in. 4 gatunki dzięciołów, wilga, grzywacz, dudek.

Leonów

3,0 km

Swolszewice Duże

5,0 km

Borki

3,0 km

Groty w Nagórzycach

3,5 km

Brzostówka

3,0 km

Smardzewice (skrzyżowanie)

3,5 km

Smardzewice (zapora)

3,5 km

Treśća (skrzyżowanie)

4,0 km

Karolinów (pętla autobusowa)

6,5 km

Zarzęcin Mały (skrzyżowanie)

Karolinów

5,0 km

Rez. Gaik (skrzyżowanie)

5,5 km

Zarzęcin Mały

Hotel - Centrum Kongresowo-Szkoleniowe **MAGELLAN**, Bronisławów, ul. Żeglarska 31/35, tel. 44 615 43 50, www.hotelmagellan.pl
Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy **LIBRA**, Karolinów, tel. 44 724-65-10, www.libra.tomaszow.net

Notatki:.....

Hotel GÓRSKI ***, Prosenie 1b, tel. 44 616 44 34, www.hotel-gorski.net
 Hotel POLICHNO ***, Polichno, tel. 44 615 40 82, www.polichno.pl
 Hotel PODKLASZTORZE ***, Sulejów, ul. Władysława Jagiełły 1, tel. 44 610 24 00, www.podklasztorze.pl
 Hotel FOX **, Studzianki 29, tel. 44 719 03 21, www.hotelfox.pl
 Ośrodek Wypoczynkowy DRESSO, Sulejów - Polanka, tel. 44 616 20 38, www.dresso.pl
 Ośrodek Wypoczynkowy WODNIK, Bronisławów 10, tel. 44 61 64 574, www.wodnikbronislawow.pl
 Ośrodek Wczasowy PILICA, Sulejów Polanka, tel. 44 6162 553, www.odk-sulejow.com.pl
 VILLA KLAUDIA, Sulejów, ul. Grunwaldzka 5, tel. 44 617 28 99
 Ośrodek Sportu i Rekreacji VICTORIA, Sulejów, ul. Błonie 1, tel. 44 616 21 78, www.osirvictoria.oit.pl

więcej noclegów na str. 151

Opactwo cystersów w Podklasztorzu

Obwarowania opactwa

Agroturystyka w Golezszach

Przy pałacu biskupim i pomniku grunwaldzkim

Zawody w Stadzie Ogierów w Bogusławicach

SULEJÓW

Jego rozwój związany jest z opactwem cysterskim, ufundowanym w XII w. przez Kazimierza Sprawiedliwego i założonym w miejscu, które obecnie nazywa się Podklasztorze. Rozwijał się jako osada handlowa przy szlaku ze Śląska i Wielkopolski na Ruś. Opactwo cystersów należy do najlepiej zachowanych w Europie założeń obronnych z XV/XVI w., w jego skład wchodzi: późnoromański kościół NMP i św. Tomasza Becketa z 1. poł. XIII w., zbudowany z piaskowca sztylowieckiego (wewnątrz barokowe), fragmenty murów obronnych oraz baszty i bramy. W części założenia mieści się hotel i stylowa restauracja. Będąc w Sulejowie warto zobaczyć kościół parafialny (1901-03) z XIX-wieczną plebanią, kaplicę Ligęzów z 1644 r. i kaplicę cmentarną z XIX w.

REZERWAT LUBIASZÓW

Rezerwat leśny utworzony dla ochrony lasu grabowego z udziałem jodły. Należy on do najważniejszych i największych obiektów chronionych w Puszczy Piłkiczej. Zachowały się tu wielogatunkowe, stare drzewostany, w tym - najcenniejsze w całej Polsce Środkowej - naturalne stanowiska jodły, kolekcja dwustuletnich dębów szypułkowych oraz grupa 140-letnich modrzewi polskich. W bogatej florie naczyniowej rezerwatu stwierdzono kilkanaście gatunków roślin chronionych, w tym trzy gatunki widłaków, pluskwicę europejską, orlik pospolity, pięciornik biały, lilie złotogłów, barwinek pospolity (największe stanowisko na terenie Sulejowskiego PK, podkolan zielonawy i wawrzynek wilczczyko).

SZLAKI ŁĄCZNIKOWE: WOLBÓRZ-LEONÓW (10km) WOLBÓRZ-LUBIASZÓW(11km)

WOLBÓRZ

Prawa miejskie 1273-1870 r. W okresie 1136-1818 r. stanowił własność biskupów wrocławskich. W latach 1410, 1414, 1419 i 1422 był punktem zbornym wojsk wyruszających przeciw Krzyżakom - Władysław Jagiełło zwołał tu pospolite ruszenie przed bitwą pod Grunwaldem. Z Wolborzem związani są Andrzej Frycz Modrzewski (tu urodził i zmarł), oraz Jędrzej Kitowicz ksiądz-pamiętnikarz epoki oświecenia. Podczas II wojny światowej ważny ośrodek partyzantki (1940-43). Warto zobaczyć kościół parafialny z XV w. oraz dawny pałac biskupów kujawskich w stylu barokowym (1626, 1768-73), a za nim park geometryczny z 2. poł. XVIII w. Obecnie mieści się tu szkoła rolnicza. W pobliskich Bogusławicach znajduje się znane w Polsce stado ogierów.

BRONISŁAWÓW

Osada letniskowa znana szeroko w rejonie łódzkim, jako miejsce wypoczynkowo-rekreacyjno-sportowe. W pobliżu, w Adamowie mieści się

Ośrodek Rehabilitacyjno-Wczasowy ANPOL, Sulejów - Polanka, tel. 44 616 22 14, www.anpol-pt.com.pl
 Ośrodek Szkoleniowo-Rekreacyjny TKKF Dzikusy, Sulejów, tel. 44 616 20 78
 PORT NA CYPLU, Barkowice Mokre, tel. 693 437 978, www.nacyplu.com.pl
 Gospodarstwo agroturystyczne:
 - E. i K. Kluzowscy, Golezsz Parcela, tel. 691 655 213
 - R. Borusławski, Barkowice, ul. Widok 130, tel. 502 863 382, www.agrobor.ltd.pl
 - A. Koźlik, KAMYK, Barkowice Mokre, ul. Działkowa 48, tel. 44 610 28 33
 - A. Zielonka, POD LASEM, Barkowice Mokre, ul. Główna 39
 - G. Pielas, Zarzęcin, tel. 44 756 10 12

- Zarzęcin Mały (skrzyżowanie) 9,0 km
- Sulejów (opactwo) 1,5 km
- Sulejów (skrzyżowanie z drogą nr 12) 6,5 km
- Przyglów (skrzyżowanie za mostem na rzece Łuciąży) 6,5 km
- Barkowice Mokre 2,0 km
- Lubiaszów Nowy (skrzyżowanie) 7,0 km
- Leonów
- Wolbórz (węzeł szlaków) 2,0 km
- Skrzyżowanie z drogą nr 8 3,5 km
- Skrzyżowanie Golezsz-Zarnowica 2,0 km
- Skrzyżowanie Golezsz-Lubiaszów 2,5 km
- Leonów
- Wolbórz (węzeł szlaków) 2,0 km
- Skrzyżowanie z drogą nr 8 4,0 km
- Żarnowica 5,0 km
- Lubiaszów

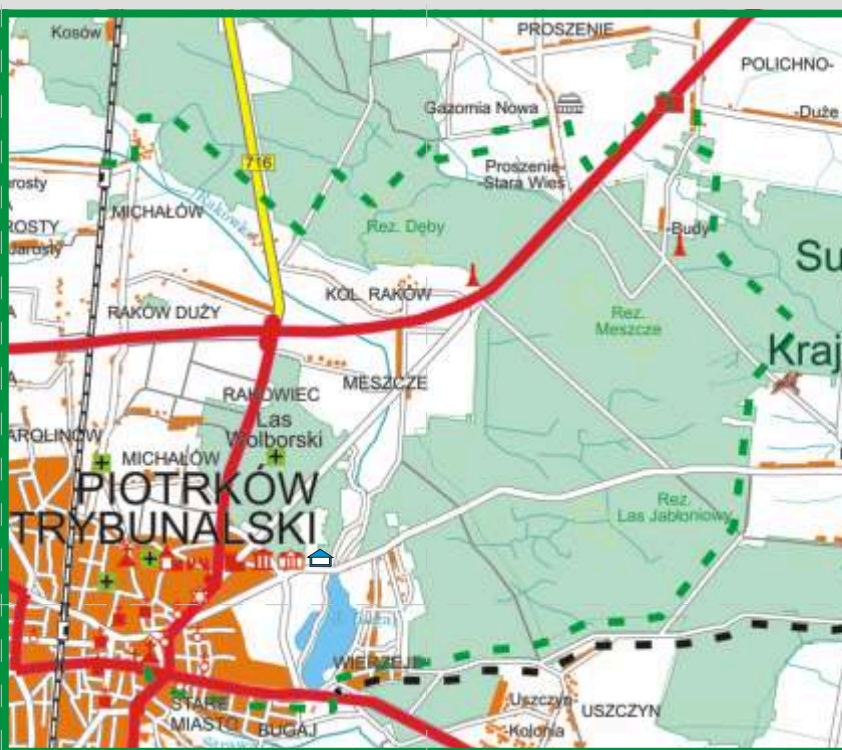
Okolice Piotrkowa Tryb.

Szlak Rekreacyjny okolic Piotrkowa Trybunalskiego znakowany jest kolorem zielonym i liczy 22 km. Piotrków Trybunalski to drugie co do wielkości miasto w województwie łódzkim. Pierwsze osady na jego terenie powstały w VIII w. n.e. Najstarsza wzmianka o Piotrkowie pochodzi z 1217 r. Prawa miejskie otrzymał na przełomie XIII i XIV w. Był miejscem wielu historycznych wydarzeń w tym sejmów, tu spotykał się Trybunał Konstytucyjny - skąd nazwa miasta. Od zwołania sejmu w 1493 r. datuje się epoka parlamentaryzmu w Polsce. W Piotrkowie wielcy mistrzowie krzyżacy dwukrotnie składali holdy lenne królowi Polski. Pod zaborem rosyjskim Piotrków stał się siedzibą guberni, obejmującej m.in. Łódź, Częstochowę i Zagłębie Dąbrowskie. Podczas okupacji hitlerowskiej było tu pierwsze getto żydowskie w podbitej Europie. Od 1975 do 1999 r. Piotrków był stolicą województwa. W mieście zachował się dawny układ urbanistyczny, chociaż zabudowa starówki pochodzi z XIX w., kiedy po pożarze w 1835 r. przebudowano domy już w stylu klasycystycznym. W obrębie Starówki znajdują się 142 kamienice. We wnętrzach niektórych z nich zachowały się sklepienia kolebkowe, ślady podcieni, sklepienie piwnice i belkowane stropy. Najcenniejsze zabytki to m.in. mury miejskie (zachowane fragmenty pochodzą z XIV i XV w.), gotycko-renesansowy zamek królewski z lat 1512-1519 (obecnie jest siedzibą Muzeum Okręgowego), Wielka i Mała Synagoga (eklektyczne świątynie adoptowane dla potrzeb biblioteki), XIX-wieczna cerkiew p.w. Wszystkich Świętych (wyposażenie wnętrza sprowadzono z Petersburga), pałac Jaxa-Bykowskich z XV w. (w 1604 r. przebudowany na renesansowy), kościół i klasztor o.o. Bernardynów z cudownym obrazem Matki Boskiej Piotrkowskiej (Trybunalskiej), a także kościoły Nawiedzenia Marii Panny, o.o. Pijarów (obecnie ewangelicki), Matki Boskiej Śnieżnej, o.o. Jezuitów i farny p.w. św. Jakuba z XIII w.

Zamek w Piotrkowie

Cmentarz żydowski w Piotrkowie

Łódzkie - turystyka rowerowa

Rezerwat LAS JABŁONIOWY

ZBIORNIK BUGAJ

Początkowo zbiornik miał charakter naturalny. W latach 80. XX w. został gruntownie zmodernizowany, pogłębiony i powiększony. Obok zbiornika znajduje się strzelnica sportowa oraz las.

REZERWAT LAS JABŁONIOWY

Chroni las mieszany z udziałem licznych gatunków drzew i krzewów owocowych, naturalnego pochodzenia, w tym drzewiastych okazów dzikiej jabłoni i gruszy pospolitej.

MOSZCZENICA

Siedziba Dyrekcji Zespołu Nadpilnicznych Parków Krajobrazowych, w skład którego wchodzi: Sulejowski Park Krajobrazowy, Spalski Park Krajobrazowy oraz Przedborski Park Krajobrazowy.

REZERWAT MESZCZE

Rezerwat leśny chroniący populację lipy drobnolistnej, gatunku typowego dla Puszczy Pilickiej. Obserwuje się tu regenerację zbiorowiska grądu i naturalizację drzewostanu, w którym obok lipy, zwiększają swój udział jawor, grab i dąb.

POLICHNO

W czasach II wojny światowej działali tu partyzanci. Mieści się tu Muzeum Czynu Zbrojnego.

REZERWAT DĘBY

Chroni naturalny starodrzew dębowy w zespołach o charakterze grądu i boru mieszanego.

Dęby w rezerwacie MESZCZE

Piotrkowska Starówka

Ołtarz w kościele Bernardynów.

Cerkiew w Piotrkowie

Hotel AGAT ***, Piotrków Trybunalski, tel. 44 646 28 49, www.hotelagat.pl

Hotel TRYBUNALSKI **, Piotrków Trybunalski, tel. 44 647 87, www.trybunalskie.pl

Hotel POD DOBRYM ANIOŁEM *, Piotrków Trybunalski, tel. 44 616 12 04, www.dobryaniol.com.pl

Hotel PIOCEL, Piotrków Trybunalski, ul. Dworska 6a, tel. 44 646 80 32

PTSM TRYBUNALSKIE, Piotrków Trybunalski, tel. 44 647 87, www.trybunalskie.pl

Usługi hotelarskie IKAR, Piotrków Trybunalski, ul. Przemysłowa 48, tel. 44 647 74 73,

Bursa Szkolna nr 1, Piotrków Trybunalski, ul. Broniewskiego 16, tel. 44 732 38 39

Dom Studenta OLIMP, Piotrków Trybunalski, ul. Stowackiego 114/118, tel. 44 732 74 50

Dom Studenta HADES, Piotrków Trybunalski, ul. Wysoka 13, tel. 44 732 70 12

Dom Studencki MIKRUS, Piotrków Trybunalski, ul. Belzacka 164, tel. 44 732 70 19,

Zajazd EKO TRANS, Piotrków Trybunalski, ul. Sikorskiego 52, tel. 44 648 48 98, www.ekotrans.com.pl

PEGAZ, Piotrków Trybunalski, ul. Kręta 2, tel. 44 732 24 26

TIP-TOP, Piotrków Trybunalski, ul. Przemysłowa 2, tel. 44 649 84 39, www.noclegi.h.pl

Kwatery prywatne Bogdan Smuga, Piotrków Trybunalski, ul. Jarzębinowa 4, tel. 44 646 24 20

Kwatery prywatne NIKOLL, Piotrków Trybunalski, ul. Mechaniczna 32, tel. 44 646 33 16

Kwaterna prywatna Zofia Rutowicz, Piotrków Trybunalski, ul. Źródłana 32, tel. 44 646 15 40

● Czerniewice (centrum) 3,5 km

● Uszczyn (skrzyżowanie) 2,0 km

● Rez. Jabłoniowy (skrzyżowanie) 3,0 km

● Gajówka Koło 4,0 km

● Polichno Małe 2,5 km

● Proszenie 3,0 km

● Rez. Dęby (skrzyżowanie) 2,5 km

● Skrzyżowanie z drogą nr 716 3,0 km

● Michałów (przejazd przez tory kolejowe)

● Piotrków Tryb. (Wierzeje) 3,5 km

● Uszczyn (skrzyżowanie) 4,5 km

● Skrzyżowanie Przygłów-Koło

● 3,0 km Barkowice Mokre (skrzyżowanie)